

Maltillista kasvua elintarviketeollisuudessa, syvällinen kuluttajatuntemus perusta liiketoiminnan kehittämiseksi

Elintarviketeollisuuden liikevaihto jatkaa kohtalaista kasvuaan kireässä kilpailutilanteessa. Myös elintarviketeollisuuden kiinteät investoinnit ovat kasvussa. Viime vuonna Suomesta vietiin elintarvikkeita ja juomia 1,55 miljardilla eurolla. Samaan aikaan tuonnin arvo oli 4,58 miljardia euroa.

Kuluttajatuntemus liiketoiminnan kehittämisen kivijalkana – arvopohjaiset valinnat vahvistuvat

Kuluttajat tekevät aiempaa tietoisempia valintoja ja ruokailukokemuksen merkitys voimistuu. Elintarvikealan yritykset pyrkivät yhä aktiivisemmin ennakoimaan kuluttajakäyttäytymisen suunnat, sillä kuluttajien valta ja vaikutus voimistuvat koko ruokajärjestelmässä. Suuret muutokset ruoan kulutuksessa kuitenkin tapahtuvat melko hitaasti. Kulutusmuutoksista kertoo esimerkiksi välipala- ja valmisruokien lisääntynyt tarjonta. Ekologinen, tiedostava kuluttaminen, kotimaisuus ja monet erilaiset ruokatrendit vaikuttavat ruoka- ja juomavalintoihin.

Valintamahdollisuudet monipuolistuvat – vastuullisuutta ja innovaatioita

Ruoka-uutuuksissa näkyvät kaura, kasvis sekä clean label ja free from -teemat ja pakkausten optimointi. Erilaisten kasvispohjaisten proteiini vaihtoehtojen tarjonta monipuolistuu, ja kasvisruokailijoiden ja fleksaajien määrät lisääntyvät. Ruoantuotannon ilmastovaikutukset ja muovien käyttö puhututtavat. Kuluttajat tunnistavat melko huonosti pakkausten säilyvyyttä parantavat ja ruokahävikkiä estävät ominaisuudet.

Kulutusindentiteetti vaikuttaa ostokäyttäytymiseen

Monet globaalit ilmiöt, kuten ilmastonmuutos, maapallon rajalliset resurssit, väestörakenteen muutokset, kaupungistuminen, elämäntyyli, teknologian kehitys, digitalisaatio ja nopea tiedonkulku, vaikuttavat yhdessä politiikan ja sääntelyn kanssa elintarvikealaan. Muutokset ilmenevät kuluttajilla aiempaa vastuullisempina valintoina, hyvinvointiin ja terveyteen panostamisena ja kiireiseen arkeen sopivien helppokäyttöisten tuotteiden suosimisena. Vaikka kuluttajat arvostavat yhä enemmän laadukkuutta ja vastuullisuutta, hinnan merkitys valintahetkellä on kuitenkin monille ostokäyttäytymistä ohjaava.

Kuluttajatiedon parempi saatavuus parantaisi yritysten mahdollisuuksia vastata entistä pirstaloituvan ja yksilöityvämmän kuluttajan moniin vaateisiin. Digitaalisuus ja datalähtöisyys mahdollistavat uusia liiketoimintamalleja ruokajärjestelmässä. Toiminnan kannattavuus on kasvun ja kehittämisen perusedellytys. Kustannustehokkuutta keskeisempää on kyky tuottaa mahdollisimman korkeaa arvonlisäystä.

Haasteita elintarvikealan yrityksille aiheuttavat lisääntyvä tuontitarjonta, kireä kilpailutilanne, keskimäärin vaatimaton kannattavuus ja koko yhteiskuntaa koskevat ilmastomuutoksen hillitsemistavoitteet. Elintarvikealalla on tartuttu moniin kestävän kehityksen tavoitteisiin, joista yksi

ilmentymä on materiaalitehokkuuden sitoumus 2019-2021¹. Se pyrkii ympäristövaikutusten vähentämiseen ruoan valmistuksessa, jakelussa ja kulutuksessa.

Maltillista kasvua

Elintarviketeollisuuden liikevaihto jatkaa kohtalaista kasvuaan kireässä kilpailutilanteessa. Uusien tuotteiden aktiivinen lanseeraus, kaupan omien merkkien vahvistuva tarjonta, tuonti ja halpamyymälöiden hintataso kiristävät kilpailutilannetta. Liikevaihdon kehitystä tukee ruoan hinnan maltillinen kallistuminen tänä ja ensi vuonna, joka seuraa yleistä inflaatiokehitystä sekä kuluttajien ostovoiman säilyminen. Erilaisten lisäarvotuotteiden kasvava kysyntä ja viennin arvon parantuminen tukevat alan liikevaihtokehitystä. Kesäkausi juhlineen ja lomineen parantaa yleensä ruoka-alan suhdanteita. Sää vaikuttaa merkittävästi kesäkuukausien juomamyyntiin.

Kilpailu on kireää kypsillä ja keskittyneillä kotimaan markkinoilla. Maailmantaloudessa on monia epävarmuustekijöitä, mutta kuitenkin elintarviketeollisuudelle keskeiset kotimarkkinat ovat suhteellisen vakaa toimintaympäristö. Elintarviketeollisuuden liikevaihto kehittyi muuta teollisuutta vaatimattomammin. Elintarviketeollisuuden vientiliikevaihdon vuosimuutos oli 2,9 % helmikuussa 2019, kun kotimaan liikevaihdon vuosimuutos jäi vajaaseen prosenttiin.

Ruokamatkailu on yksi kasvavimmista matkailun sektoreista, ja matkailun voimakas kasvu osaltaan tukee ruoka-alan yritysten toimintaa.² Suomalaisen ruokakulttuurin perinteiset raaka-aineet sekä lähiruoka ovat nosteessa ja näkyvät ravintolatarjonnassa.

Toukokuussa julkaistun EK-suhdannebarometrin mukaan elintarviketeollisuus arvioi suhdanteidensa parantuvan lähitulevaisuudessa.³ Barometrin mukaan alan yritysten tilauskanta on kehittynyt suotuisasti ja tuotannon odotetaan kääntyvän kasvuun lähikuukausina. Osaavan työvoiman saatavuus vaihtelee eri alueilla Suomessa. Keskeisempi este toiminnan kasvulle on kuitenkin riittämättömäksi koettu kysyntä.

Viennissä valoisia näkymiä

Viime vuonna Suomesta vietiin elintarvikkeita ja juomia 1,55 miljardilla eurolla.⁴ Valtaosa, 69 %, elintarvikeliikenne suuntautui EU:n sisämarkkinoille. Viisi suurinta vientimaata olivat Ruotsi, Viro, Venäjä, Ranska ja Tanska. Suurimmat tuoteryhmät viennissä olivat maitotaloustuotteet, juomat ja lihat. Euroalueen talousnäkökulmat ovat heikentyneet viime vuodessa. Erilaiset kauppasodat tullimuutoksineen ja Iso-Britannian mahdollinen eroaminen EU:sta vaikuttavat toteutuessaan markkinatilanteeseen.

Uusia avauksia ruokaviennille on saatu uusista kohdemaista. Esimerkiksi vientimarkkinoita on avautunut Kiinassa sianlihan lisäksi äidinmaidonkorvikkeille ja kalastustuotteille, Keniassa maitotuotteille sekä munille ja munatuotteille Japanissa. Viennin kehitys tukee heikon kannattavuuden kanssa painivaa suomalaista maataloutta.

Tuonnin arvo oli 4,58 miljardia euroa vuonna 2018. Vientituotteiden jalostusarvon merkittävällä nostolla voidaan vähentää kauppataseen alijäämää. Ruokamme arvostuksen ja viennin edistämisen kannalta on tärkeää viestiä maamme hyvistä tuotantotavoista, puhtaudesta ja turvallisuudesta niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin. Arvopohjaiset valinnat korostuvat jatkossa yhä enemmän ruoka-alalla, ja mahdollistavat uutta arvonluontia ja erottumista.

Yritykset ovat kiinnostuneita viennistä ja kansainvälistymisestä. Business Finlandin Food from Finland –vientiohjelman lisäksi apuja kansainvälistymiseen on saatavilla muun muassa

¹ https://tem.fi/elinkeinoministeri/-/asset_publisher/elintarvikealalle-suomen-ensimmäinen-materiaalitehokkuuden-sitoumus

² <http://www.hungryforfinland.fi/>

³ <https://ek.fi/wp-content/uploads/SB-toukokuu-2019.pdf>

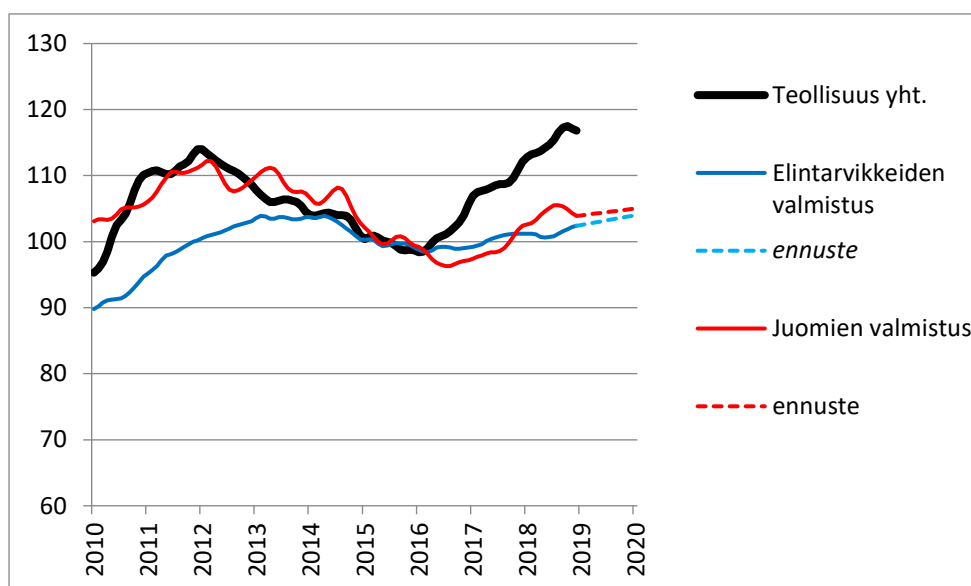
⁴ <https://www.etl.fi/etl-tilastopalvelu.html>

Ruokaviraston viranomaisilta ja sen Pk-elintarviketoimijoiden neuvonta ja viennin edistäminen – hankkeelta, erilaisista vientikoulutuksista sekä Luonnonvarakeskuksen Ruokafaktasivustolta.⁵ Rahoitusta ja evästäjiä viennin tueksi löytyy paljon.

Elintarviketeollisuuden kiinteät investoinnit kasvussa

EK:n tammikuussa julkaistun investointitiedustelun mukaan elintarviketeollisuuden kiinteiden investointien määrä kasvaa tänä vuonna reiluun 440 miljoonaan euroon, ja kasvua viime vuoteen on 37 %.⁶ Kapasiteettia korvaavia investointeja arvioitiin olevan noin 61 % ja kapasiteettia laajentavia 34 %. Rationalisointi-investointien osuus on tänä vuonna 4 %, ja noin 1 % kohdentuu muuhun tarkoitukseen. Tuotannollisen edellytysten lisäksi investoinneilla pyritään vastaamaan kiertotalouden ja materiaalitehokkuuden vaateisiin. Fazerin ksylitolia kauran kuoresta jatkossa valmistava tuotantolaitos on kiinnostava esimerkki innovaatioista ja kiertotaloudesta. Kalaneuvoksen investointi mahdollistaa puolestaan kalajalosteiden viennin laajentamista.

Kuva 1. Liikevaihdon indeksin kehitys elintarvikkeiden ja juomien valmistuksessa vuosina 2010-2018 ja lähiajan ennuste

Lähde: Tilastokeskus, asiakaskohtainen suhdannepalvelu. Vuosi 2015=100

Lisätietoja:

Toimialapäällikkö **Leena Hyrylä**, Kaakkois-Suomen ELY-keskus, puh. 0295 029 047, leena.hyryla@ely-keskus.fi
 Kehittämispäällikkö **Katri Lehtonen**, TEM, puh. 029 506 4926, katri.lehtonen@tem.fi

⁵ <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/ohjelmat/food-from-finland/> ja www.luke.fi/ruokafakta

⁶ <https://ek.fi/wp-content/uploads/Inv-tiedustelu-syky-2018.pdf>